

Määräykset ja ohjeet 13/2012

Työeläkelaitosten vakavaraisuus

Dnro
FIVA 10/01.00/2012

Antopäivä
13.12.2012

Voimaantulopäivä
1.1.2013

FINANSSIVALVONTA
puh. 010 831 51
faksi 010 831 5328
etunimi.sukunimi@finanssivalvonta.fi
www.finanssivalvonta.fi

Lisätietoja
Riskienvalvonta/Vakuutustekniset riskit ja tutkimus

Sisällysluettelo

1	Soveltamisala ja määritelmät	3
1.1	Soveltamisala	3
1.2	Määritelmät	3
2	Säädöstausta	4
2.1	Lainsäädäntö	4
2.2	Finanssivalvonnan määräyksenantovaltuudet	4
3	Tavoitteet	5
4	Vakavaraisuus	6
4.1	Vakavaraisuuspääomaan luettavat erät	6
4.2	Vakavaraisuuspääomasta vähennettävät erät	7
5	Eläkesäätiöiden ja eläkekassojen työnantajan lisämaksuvelvollisuuteen perustuvan erän vaatimukset riski- ja vakavaraisuusarviolle	8
5.1	Työnantajan lisämaksuvelvollisuuteen perustuvan erän seuranta ja ottaminen huomioon riski- ja vakavaraisuusarviossa	8
5.2	Toteutumisen seuranta	9
6	Taloudellisen aseman tervehdyttämissuunnitelma ja lyhyen aikavälin rahoitussuunnitelma	11
6.1	Taloudellisen aseman tervehdyttämissuunnitelma	11
6.2	Lyhyen aikavälin rahoitussuunnitelma	12
7	Kumotut määräykset ja ohjeet	13
8	Muutoshistoria	15
	Näitä määräyksiä ja ohjeita on muutettu niiden voimaantulon jälkeen seuraavasti:	15

1 Soveltamisala ja määritelmät

1.1 Soveltamisala

- (1) Näitä määräyksiä ja ohjeita sovelletaan seuraaviin Finanssivalvonnasta annetussa laissa tarkoitettuihin valvottaviin:
- työeläkevakuutusyhtiöt
 - Merimieseläkekassa
 - lakisääteistä toimintaa harjoittavat eläkekassat ja AB-eläkekassojen B-osastot
 - lakisääteistä toimintaa harjoittavat eläkesäätiöt ja AB-eläkesäätiöiden B-osastot.
- (Annettu 11.10.2016, voimaan 1.1.2017)*
- (2) Näitä määräyksiä ja ohjeita sovelletaan kaikkiin yllä lueteltuihin valvottaviin. Jos määräystä tai ohjetta sovelletaan vain tiettyyn eläkelaitokseen, on siitä erikseen maininta kyseisen määräyksen tai ohjeen kohdalla.
- (3) Näiden määräysten ja ohjeiden voimaantultua muissa Finanssivalvonnan määräyksissä ja ohjeissa mainitulla toimintapääomalla tarkoitetaan työeläkelaitosten osalta vakavaraisuuspääomaa.

1.2 Määritelmät

- (4) *Valvottavalla* tarkoitetaan kaikkia edellä luvussa 1.1 esitettyyn määräysten ja ohjeiden soveltamisalaan kuuluvia Finanssivalvonnasta annetun lain mukaisia valvottavia.
- (Annettu 11.10.2016, voimaan 1.1.2017)*

2 Sääöstäusta

2.1 Lainsäädäntö

Näiden määräysten ja ohjeiden aihepiiriin liittyvät seuraavat säädökset:

- laki työeläkevakuutusyhtiöistä (354/1997, jäljempänä myös TVYL)
- merimieseläkelaki (1290/2006, jäljempänä myös MEL)
- vakuutuskassalaki (1164/1992, jäljempänä myös VKL)
- eläkesäätiölaki (1774/1995, jäljempänä myös ESL)

(Annettu 11.10.2016, voimaan 1.1.2017)

2.2 Finanssivalvonnan määräyksenantovaltuudet

Finanssivalvonnan oikeus antaa velvoittavia määräyksiä perustuu seuraaviin säännöksiin:

- TVYL 16e § 3 mom.
- VKL 83 b §, 83 e ja 83 u §
- ESL 48 a §, 48 d ja 48 h §
- MEL 210 §

(Annettu 1.10.2017, voimaan 1.2.2017)

3 Tavoitteet

- (1) Näiden määräysten ja ohjeiden tavoitteena on varmistaa, että kaikki lakisääteistä eläketurvaa hoitavat työeläkelaitokset soveltavat vakavaraisuussäännöksiä yhtenäisesti. *(Annettu 11.10.2016, voimaan 1.1.2017)*

4 Vakavaraisuus

- (1) Finanssivalvonnan oikeus antaa vakavaraisuuspääomaa koskevia velvoittavia määräyksiä perustuu seuraaviin säännöksiin:

- työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 16 e §:n 3 momentti
- eläkesäätiölain 48 a §
- vakuutuskassalain 83 b §
- merimieseläkelain 210 §

(Annettu 11.10.2016, voimaan 1.1.2017)

- (2) Vakavaraisuuspääoma lasketaan työeläkevakuutusyhtiöillä TVYL 16 §:n, merimieseläkekassalla MEL 208 §:n, eläkesäätiöillä ESL 48 a §:n ja eläkekassoilla VKL 83 b §:n mukaisesti.
- (3) Vakavaraisuuspääomaa laskettaessa sijoitukset arvostetaan käypään arvoon.

MÄÄRÄYS (kohta 4)

- (4) Sijoitusten käyvät arvot määritetään työeläkevakuutusyhtiöiden ja Merimieseläkekassan osalta Finanssivalvonnan kirjanpitoa, tilinpäätöstä ja toimintakertomusta koskevien määräysten ja ohjeiden (14/2012): Vakuutusyhtiöt, työeläkevakuutusyhtiöt, vakuutusyhdistykset, vakuutusomistusyhteisöt, kolmannen maan vakuutusyhtiöiden sivuliikkeet ja lailla perustetut eläkelaitokset 11 luvun mukaisesti ja eläkesäätiöiden ja -kassojen osalta Finanssivalvonnan kirjanpitoa, tilinpäätöstä ja toimintakertomusta koskevien määräysten ja ohjeiden (15/2012): Eläkesäätiöt ja eläkekassat 10 luvun mukaisesti.

4.1 Vakavaraisuuspääomaan luettavat erät

MÄÄRÄYS (kohdat 5-6)

- (5) Vakavaraisuuspääomaan luetaan johdannaisten arvostuserot siltä osin kuin niitä ei ole otettu huomioon tuloksessa, omassa pääomassa tai omaisuuden arvostuseroissa.
- (6) Taseeseen sisältyvät laskennalliset verovelat lisätään vakavaraisuuspääomaan, mikäli ne eivät lähitulevaisuudessa todennäköisesti realisoidu. Taseeseen kirjaamaton laskennallinen verosaaminen voidaan lisätä vakavaraisuuspääomaan vain, jos sen toteutuminen lähitulevaisuudessa on todennäköistä. Arvioinnissa noudatetaan Kirjanpitolautakunnan yleisohjetta laskennallisista verovelosta ja -saamisista (12.9.2006).

4.2 Vakavaraisuuspääomasta vähennettävät erät

MÄÄRÄYS (kohdat 7-10)

- (7) Aineettomien hyödykkeiden tuloslaskelmaan kuluksi merkitsemättä jätetty osuus tulee vähentää myös silloin, kun johonkin tasearvoon tosiasiallisesti sisältyy aineettoman hyödykkeen hankinta-arvoa, riippumatta siitä miten se on kirjattu kirjanpitoon.
- (8) Taseeseen merkitsemättömillä velkoihin rinnastettavilla erillä tarkoitetaan muita kuin vakuutuksiin perustuvia vastuusitoumuksia, joita vastaavaa vastuuta ei ole merkitty taseeseen velaksi.
- (9) Jos on todennäköistä, että taseeseen kirjaamattomat verovelat jaksotuseroista, arvostuseroista, arvonkorotusrahosta tai muista väliaikaisista eroista sekä vakavaraisuuspääomaan sisällytetystä poistoerosta ja vapaaehtoisista varauksista realisoituvat lähitulevaisuudessa, vähennetään ne vakavaraisuuspääomasta. Taseeseen sisältyvä laskennallinen verosaaminen vähennetään vakavaraisuuspääomasta, mikäli sen toteutuminen lähitulevaisuudessa ei ole todennäköistä. Arvioinnissa noudatetaan Kirjanpitolautakunnan yleisohjetta laskennallisista verovelosta ja -saamisista.
- (10) Vieraasta sitoumuksesta annetuista panteista ja kiinnityksistä vähennetään vastuuta vastaava määrä, jossa otetaan huomioon vieraan sitoumuksen pieneneminen esim. lainan lyhennysten kautta sekä vieraaseen sitoumukseen kohdistettu pantatun tai kiinnitetyn omaisuuden käypä arvo.

5

Eläkesäätiöiden ja eläkekassojen työnantajan lisämaksuvelvollisuuteen perustuvan erän vaatimukset riski- ja vakavaraisuusarviolle (*annettu 10.1.2017, voimaan 1.2.2017*)

- (1) Finanssivalvonnan oikeus antaa velvoittavia määräyksiä työnantajan lisämaksuvelvollisuuteen perustuvan erän seurannasta ja ottamisesta huomioon riski- ja vakavaraisuusarviossa perustuu seuraaviin säännöksiin:
- eläkesäätiölain 48 h §
 - vakuutuskassalain 83 u §

5.1

Työnantajan lisämaksuvelvollisuuteen perustuvan erän seuranta ja ottaminen huomioon riski- ja vakavaraisuusarviossa

MÄÄRÄYS (kohdat 2-8)

- (2) Riski- ja vakavaraisuusarvion yhteenvedossa eläkesäätiön ja eläkekassan tulee kertoa, minkä suuruisen työnantajan ja osakkaan lisämaksuvelvollisuuteen perustuvan erän (jäljempänä lisämaksuerä) se lukee osaksi vakavaraisuuspääomaa. Yhteenvedossa tulee osoittaa, että vakavaraisuuspääomaan luetun lisämaksuerän suuruinen lisämaksu ei muodostu niin suureksi, että se vaarantaisi säätiötyönantajan, eläkekassan osakkaiden tai eläkelaitoksen normaalin toiminnan.
- (3) Riski- ja vakavaraisuusarvion yhteenvedossa tulee kuvata sekä sanallisesti että laskelmin, miten eläkelaitoksen sijoitusstrategia (sijoitussuunnitelma, sijoitusjakauma) eroaa lisämaksuerän myötä verrattuna siihen, ettei erä olisi vakavaraisuuspääomassa. Lisäksi yhteenvedossa tulee kuvata, mikä vaikutus tällä erolla arvioidaan olevan sijoitusten tuotto-odotukseen sekä sitä kautta vakavaraisuuteen. Tavoitteet tulee konkretisoida sekä niiden toteutuskelpoisuus perustella.
- (4) Eläkesäätiölain muuttamisesta annetun lain (443/2012) ja vakuutuskassalain muuttamisesta annetun lain (444/2012) voimaantulosäännöksessä lisämaksuerän enimmäismäärää on korotettu vuoden 2021 loppuun asti. Korotuksella annetaan laitoksille aikaa kasvattaa muuta vakavaraisuuspääomaa alan keskimääräiseen vakavaraisuuteen nähden samalle

suhteelliselle tasolle kuin mitä se oli ennen lakiuudistusta. Jos eläkelaitoksen lisämaksuerä on pysyvää enimmäismäärää suurempi, tulee riski- ja vakavaraisuusarvion yhteenvedossa kuvata, miten eläkelaitos aikoo kasvattaa muuta vakavaraisuuspääomaa korotuksen voimassaoloaikana tai millä muilla toimin se aikoo varautua korotuksen poistumiseen.

- (5) Lisämaksuerän mitoittamisen sekä sen käytölle asetettujen tavoitteiden tulee olla realistisia suhteessa markkinatilanteeseen sekä työnantajan ja osakkaiden maksukykyyn. Markkinatilanteen osalta tulee käyttää ulkopuolista informaatiota.
- (6) Eläkelaitoksen ottaessa kantaa riski- ja vakavaraisuusarviossa siihen, miten se varautuu eri tekijöistä aiheutuviin riskeihin vakavaraisuuspääomalla ja toisaalta tulevaisuudessa perittävillä vakuutusmaksuilla, tulee eläkelaitoksen kiinnittää erityistä huomiota lisämaksuerän erityisluonteeseen vakavaraisuuspääoman eränä.
- (7) Riski- ja vakavaraisuusarvion yhteenvedossa tulee erityisesti määritellä, missä tilanteissa vakavaraisuutta vahvistetaan perimällä lisää vakuutusmaksua ja missä tilanteissa maksunalennuksia rajoitetaan. Tilanteet ja niiden aiheuttamat seuraamukset tulee kuvata niin selkeästi, että kuvauksen perusteella hallitus ja siten vakuutuksenottajat ovat tietoisia vakavaraisuuden parantamiseksi mahdollisesti realisoituvasta lisämaksusta.
- (8) Kuvaus lisämaksuerän määrästä, tavoitteista ja seurannasta tulee päivittää jokaisen riski- ja vakavaraisuusarvion päivityksen yhteydessä.

5.2 Toteutumisen seuranta

- (9) Eläkesäätiölain 48 h §:n ja vakuutuskassalain 83 u §:n mukaan eläkesäätiön ja eläkekassan tulee seurata lisämaksuerän käytölle asetettujen tavoitteiden toteutumista. Eläkesäätiö tai eläkekassa ei voi lukea mainittua erää vakavaraisuuspääomaan, jos eläkelaitoksen toiminta ei vastaa erän käytölle asetettuja tavoitteita.
- (10) Luettuaan lisämaksuerän vakavaraisuuspääomaan eläkesäätiön ja eläkekassan on edellisessä kohdassa mainittujen pykälien mukaan seurattava vakavaraisuutensa suhdetta työeläkejärjestelmän keskimääräisen vakavaraisuuden tasoon.

MÄÄRÄYS (kohdat 11-12)

- (11) Eläkesäätiön ja eläkekassan tulee riski- ja vakavaraisuusarviossa analysoida aiempina vuosina vakavaraisuudelle asetettujen tavoitteiden toteutumista. Arvion yhteenvedossa tulee osoittaa, että eläkelaitos on toiminut suunnitelman mukaisesti erityisesti vakuutusmaksujen osalta.
- (12) Riski- ja vakavaraisuusarvion yhteenvedossa tulee ilmetä, miten eläkesäätiö tai eläkekassa seuraa vakavaraisuutensa kehitystä suhteessa työeläkejärjestelmän keskimääräiseen vakavaraisuuteen (ennakoiva varoitusraja) sekä toimenpiteet, joihin eläkelaitos ryhtyy, jos sen vakavaraisuus alenee siten, että poikkeama keskimääräiseen tasoon on merkittävä. Ennakoivan varoitusrajan tulee kuvata järjestelmän keskimääräistä vakavaraisuutta ja riskinkantokykyä. Jos ennakoivaksi varoitusrajaksi valitaan jokin muu kuin

$$\min(0,75 p; VPO^{siirt}),$$

missä

p = täydennyskertoimen määäämisessä käytettävä työeläkelaitosten keskimääräinen vakavaraisuusaste ja

VPO^{siirt} = siirtyvän vakavaraisuuspääoman määrä,

on mittarin valinta perusteltava riski- ja vakavaraisuusarvion yhteenvedossa. Ennakoivan varoitusrajan alitus sallitaan enintään kahden vuoden ajan ilman, että vakavaraisuutta on vahvistettava lisämaksuin tai vakuutusmaksujen alennuksia rajoittamalla.

6

Taloudellisen aseman tervehdyttämissuunnitelma ja lyhyen aikavälin rahoitussuunnitelma

- (1) Finanssivalvonnan oikeus antaa taloudellisen aseman tervehdyttämissuunnitelmaa ja lyhyen aikavälin rahoitussuunnitelmaa koskevia velvoittavia määräyksiä perustuu seuraaviin määräyksiin:

- työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 16 e §:n 3 momentti
- eläkesäätiölain 48 d §
- vakuutuskassalain 83 e §
- merimieseläkelain 210 §

(Annettu 11.10.2016, voimaan 1.1.2017)

6.1 Taloudellisen aseman tervehdyttämissuunnitelma

- (2) Jos työeläkelaitoksen vakavaraisuuspääoma on pienempi kuin vakavaraisuusraja, on Finanssivalvonnan hyväksyttäväksi viipymättä toimitettava taloudellisen aseman tervehdyttämissuunnitelma (TVYL 20 §, ESL 48 d §, VKL 83 e § ja MEL 209 §).

MÄÄRÄYS (kohdat 3-4)

- (3) Taloudellisen aseman tervehdyttämissuunnitelman tulee sisältää ainakin seuraavat tiedot:
- esitys toimenpiteistä, jotka tarvitaan vakavaraisuustilan tervehdyttämiseksi
 - selvitys siitä, millä tavoin ehdotettujen toimenpiteiden arvioidaan vaikuttavan vakuutettuihin etuihin turvaavasti
 - määräaika, jonka kuluessa tervehdyttämistoimenpiteet on tarkoitus toteuttaa
 - vakavaraisuuden kehittymistä koskeva ennuste
 - ennuste tuloslaskelmasta ja taseesta sekä arvio maksuvalmiudesta
 - arvio vastuuvelan ja eläkevastuun sekä vakavaraisuuspääoman kattamiseen käytettävissä olevista varoista.
- (4) Finanssivalvonta voi vaatia yksittäistapauksessa tervehdyttämissuunnitelmaan sisällytettäväksi muitakin tietoja.

6.2 Lyhyen aikavälin rahoitussuunnitelma

- (5) Jos työeläkelaitoksen vakavaraisuuspääoma on pienempi kuin vähimmäispääomavaatimus, on Finanssivalvonnan hyväksyttäväksi viipymättä toimitettava lyhyen aikavälin rahoitussuunnitelma (TVYL 20 §, ESL 48 d §, VKL 83 e § ja MEL 209 §).

MÄÄRÄYS (kohta 6)

- (6) Rahoitussuunnitelman tulee sisältää perusteltu selvitys niistä toimenpiteistä, joilla vakavaraisuuspääoma saadaan kolmen kuukauden kuluessa vähintään yhtä suureksi kuin vähimmäispääomavaatimus.

7 Kumotut määräykset ja ohjeet

(1) Nämä määräykset ja ohjeet kumoavat voimaan tullessaan seuraavat Finanssivalvonnan määräykset ja ohjeet:

- Vakuutusyhtiöille, työeläkevakuutusyhtiöille, vakuutusyhdistyksille, vakuutusomistusyhteisöille, kolmannen maan vakuutusyhtiöiden sivuliikkeille ja lailla perustetuille eläkelaitoksille 1.9.2012 päivitetyn määräys- ja ohjekokoelman (dnro 9/101/2011) luvun 10 Työeläkelaitoksen sijoitustoiminta ja työeläkelaitosta koskevat vakavaraisuus- ja katesäännökset alaluvut 10.2 Sijoitusten luokittelu, 10.3 Vastuuvelan kate, 10.4 Vakavaraisuus, 10.5.2 Johdannaissopimuksia ja niiden käyttämistä koskevien perusteiden seuranta, 10.5.3 Johdannaissopimusten luokittelu, 10.6 Taloudellisen aseman tervehdyttämissuunnitelma ja lyhyen aikavälin rahoitussuunnitelma, 10.7 Sijoitusten luokittelu sekä alaluvun 10.5.1 kohdan (7) määräykset "Työeläkelaitoksen on jatkuvasti laskettava johdannaissopimusten suurin mahdollinen enimmäistappio. Enimmäistappion laskentamenetelmä on perusteluineen ja käytettyine parametreineen ilmoitettava VVV:lle vuosittaisen johdannaissopimuksia koskevan selvityksen yhteydessä."
- Eläkekassoilta 1.7.2011 päivitetyn määräys- ja ohjekokoelman (dnro 7/101/2011) luvun 2A Lakisääteistä toimintaa harjoittavan eläkekassan ja AB-eläkekassan B-osaston sijoitustoiminta, vastuuvelan kate ja vakavaraisuus alaluvut 2A.1.2 Sijoitusten luokittelu, 2A.1.3 Vastuuvelan kate, 2A.1.4 Vakavaraisuutta koskevat määräykset, 2A.1.5.2 Johdannaissopimuksia ja niiden käyttämistä koskevien perusteiden seuranta, 2A.1.5.3 Johdannaissopimusten luokittelu, 2A.1.6 Erinäisiä määräyksiä, 2A.2.1 Sijoitusten luokittelu, 2A.2.2 Vakuuksien arvostaminen ja niiden merkitys vastuuvelkaa katettaessa sekä alaluvun 2A.1.5.1 määräykset "Eläkekassan on jatkuvasti laskettava johdannaissopimusten suurin mahdollinen enimmäistappio. Enimmäistappion laskentamenetelmä on perusteluineen ja käytettyine parametreineen ilmoitettava Vakuutusvalvontavirastolle vuosittaisen johdannaissopimuksia koskevan selvityksen yhteydessä."
- Eläkesäätiöille 1.7.2011 päivitetyn määräys- ja ohjekokoelman (dnro 8/101/2011) luvun 2A Lakisääteistä toimintaa harjoittavan eläkesäätiön ja AB-eläkesäätiön B-osaston sijoitustoiminta, eläkevastuun kate ja vakavaraisuus alaluvut 2A.1.2 Sijoitusten luokittelu, 2A.1.3 Eläkevastuun kate, 2A.1.4 Vakavaraisuutta koskevat määräykset, 2A.1.5.2 Johdannaissopimuksia ja niiden käyttämistä koskevien perusteiden seuranta, 2A.1.5.3 Johdannaissopimusten luokittelu, 2A.1.6 Erinäisiä määräyksiä, 2A.2.1 Sijoitusten luokittelu, 2A.2.2 Vakuuksien arvostaminen ja niiden merkitys eläkevastuuta katettaessa sekä ala-

luvun 2A.1.5.1 määräykset ”Eläkesäätiön on jatkuvasti laskettava johdannaissopimusten suurin mahdollinen enimmäistappio. Enimmäistappion laskentamenetelmä on perusteluineen ja käytettyine parametreineen ilmoitettava Vakuutusvalvontavirastolle vuosittaisen johdannaissopimuksia koskevan selvityksen yhteydessä.”

8 Muutoshistoria

Näitä määräyksiä ja ohjeita on muutettu niiden voimaantulon jälkeen seuraavasti:

Annettu 10.1.2017, voimaan 1.2.2017

- luvussa 5 kuvaukset lisämaksuerän käytöstä ja seurannasta muutettu osaksi riski- ja vakavaraisuusarviota
- muutettu lukua 2.2

Muutokset liittyvät lailla 413/2016 vakuutuskassoista annettuun lakiin ja lailla 416/2016 elä-kesäätiöistä annettuun lakiin

Annettu 11.10.2016, voimaan 1.1.2017

- poistettu kappaleesta 2.1 vakuutusyhtiölaki 521/2008, maatalousyrittäjän eläkelaki (1280/2006), laki eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja vastuuvelan kattamisesta (1114/2006), sosiaali- ja terveysministeriön asetus luottoluokista eläkelaitoksen vakavaraisuusrajaa laskettaessa (249/2011) ja sosiaali- ja terveysministeriön asetus Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen vastuovelkaa katettaessa vastuovelkaan rinnastettavista ja vähennettävistä eristä (1065/2008)
- päivitetty lakiviittaukset myös muissa kohdissa
- poistettu maatalousyrittäjien eläkelaitosta ja katesäännöksiä koskevat kohdat
- poistettu luku 4 Sijoitusten luokittelu
- poistettu luku 8 Johdannaissopimusten käsittely vakavaraisuuslaskennassa